

Баштанник О.В., к. політ. н., доцент, доцент кафедри історії та політичної теорії
(*Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна*)

РЕСПОНСИВНІСТЬ ЯК БАЗОВИЙ ПРИНЦИП РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В СУЧАСНОМУ ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

Вивчення особливостей функціонування інститутів у державному управлінні є дослідницькою проблемою, яка продовжує бути актуальною вже тривалий період часу. Переважно, основним предметом наукового аналізу у даному контексті виступає інституціональна спроможність як функціональний атрибут інституту. Однак, важливе значення при цьому також має чутливість інститутів до запитів із регулювання суспільних відносин. Як акцентує в даному контексті А. Колодій, “інтегральним показником, що підводить спільний знаменник під критеріями та індикаторами демократичного функціонування публічної адміністрації, є її чутливість (англ. – “responsiveness”) до громадських потреб, спроможність і готовність реагувати на вимоги” (Колодій А., 2010). З огляду на вищезазначене, вважаємо за необхідне звернути особливу увагу на співвіднесення потенціалу респонсивності та спроможності щодо реалізації управління інститутами політичної системи.

Найбільш прикладний вимір властивостей поняття респонсивності відображено у дослідженнях економічної науки, зокрема, працях С. Єгоричевої, В. Касьяненко та ін.. Особлива увага зосереджується вченими на інституціональному аспекті респонсивного управління, що окреслено у політологічних дослідженнях А. Колодій, А. Янченко та ін. Поняття респонсивності у державному управлінні має певну історію концептуалізації, що представлена у роботах М. Лахижі, В. Баштанника та ін.. Так, у своїй класичній на даний час статті, М. Лахижа розглядав респонсивність як умову модернізації суспільства і обґрунтовував наступний висновок: “Говорячи про респонсивність у широкому значенні слова, на наш погляд, варто виділити, з одного боку, вміння влади отримувати, аналізувати та використовувати інформацію, а з іншого – вміння громадськості усвідомлювати проблеми, ставити їх перед владою та добиватися реалізації” (Лахижа М., 2009, с. 3-4).

Поряд з цим, сучасні вітчизняні вчені акцентують також на значущості феномену респонсивності для динамічної рівноваги функціонування політичної системи країни в цілому. У висновках до своєї аналітичної розвідки С. Мельничук вважає за необхідне виокремлювати респонсивність як одну із засадничих складових існування сучасної української державності як такої. “Сучасна держава Україна функціонує на ґрунті розвинутого громадянського суспільства на засадах верховенства Конституції України, людиноцентризму, правової визначеності у служінні держави на користь загальному благу, інституційності держави з врахуванням децентралізації функцій та повноважень по здійсненню єдиної державної влади, транспарентності та респонсивності. Такі параметри відображають її конституційну модель – демократична, правова, соціальна держава, яка обумовлює її мету – забезпечення цілісності, управління і розвитку суспільства” (Мельничук С., 2021, с. 21).

Таким чином, визначаючи респонсивність у якості базового принципу реалізації державної влади для функціонування демократичного політичного режиму, вважаємо за необхідне акцентувати на визначальній ролі політичних інститутів у цих процесах, зокрема інститутів управління. Як окремі елементи політичної системи суспільства та системи публічного управління, інститути володіють атрибутом спроможності, яка у інституціональному вимірі може розглядатися як здатність регулювати певний тип

суспільних відносин на основі норм міжнародно-правових актів, національного законодавства та суспільної легітимації (що було встановлено нами раніше).

Особливо слід підкреслити те, що із виокремлених складових спроможності певні аспекти пов'язують її респонсивністю: необхідність відповідності сучасним міжнародним стандартам участі в урядуванні, а також необхідність відповідати на запити принаймні більшої частини суспільства в державі. При цьому важливо, щоб суспільство характеризувалося високим рівнем громадянськості, інакше може утвердитися такий порядок денний, за якого високий рівень суспільної легітимації авторитарного уряду не відповідатиме міжнародним нормам, втім внутрішньо системну стабільність режиму це порушувати не буде. Також, національна система управління може зазнавати суттєвих трансформацій на шляху реформування для встановлення відповідності міжнародно-правовим нормам (що актуально для колишніх авторитарій) або інтеграції до наднаціонального об'єднання держав.

Отже, можливо встановити, що респонсивність інститутів управління є важливою складовою здійснення демократичного урядування, однак поряд з цим необхідна розробка запобіжних функціональних механізмів для того, щоб високий рівень респонсивності не підривав інституціональну спроможність цих інститутів. У контексті даної проблематики (в тому числі на прикладі України) подібний механізм може спиратися на розбудовану на засадах гуманістичних принципів та європейських цінностей, але автономну і необхідним чином впорядковану систему національного законодавства, як центральну складову інституціональної спроможності.

Перелік посилань

1. Колодій А.Ф. Визначення критеріїв та вимірювання демократичності врядування в Україні. *Реформування системи державного управління та державної служби: теорія і практика* : матеріали науково-практичної конференції за міжнародною участю, м. Львів, 22 жовтня 2010 р. Львів, 2010. С. 29-55. URL: <https://political-studies.com/?p=675>.
2. Лахижа М.І. Респонсивність як умова модернізації суспільства. *Теорія та практика державного управління*. 2009. Вип. 1. С. 41-45.
3. Мельничук С.М. Взаємозв'язок моделі сучасної держави Україна з її функціями: теоретичні питання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія: Право*. 2021. Вип. 63. С. 17-21.